

Українська суботня
школа в Любліні

4
сторінка

dzennik
BARDZO WSCHODNI

комікс: день бабака

8
сторінка

Праця: бути чи не бути?

ПРАЦЯ – за аналізом контенту інтернет-груп українців в регіоні – це тема номер один, і виглядає вона часто як війна Віларіба з Вілабаджо, чи тих, хто хоче і може і тих, кому не виходить. Спробуємо розібратися в проблемах і способах їх вирішення

Ірина Шевченко*

Людина, що не має потужної фінансової подушки безпеки, навряд чи дасть ради собі і дітям без стабільного і регулярного доходу. Три місяці безкоштовного проживання та фінансової допомоги для українців, що заїхали після 24 лютого, що дали?

Люблін дуже відкритий для нас. Чи варіант перший – уряд праці

«В Україні я не пам'ятаю, коли останній раз шукала праці. Мабуть, що після університету. То був початок 2000-х, за два роки я змінила з десять дурних робіт, маючи свіжий диплом економіста. Я торгувала в холодному кіоску печивом, в'язала светри на замовлення, була репетитором з математики... Аж більш-менш в країні все пішло на лад. Тоді ми з подружками відкрили свою спортивну школу. То був 2005 рік. За пару років ми додали ще танці, учнів більшало в геометричній прогресії, школа вже тоді мала неабиякий успіх, і я не думала, що колись змінить наше життя – війна!» – розповідає Марина З., що виїхала в березні з-під Харкова, залишивши дім, справи, нерухомість (якої вже немає) і чоловіка – воювати.

Марина спочатку трапила в мале містечко, після шоку війни і переїзду – не вибирала, але втамувала емоції, відвела дітей до місцевої школи. Незнання польської компенсувала англійською, невміння допомагати польській приймаючій родині на городі – роблячи обіди в українському стилі на всіх. Знайшла інтенсивні курси мови онлайн, записалася разом з дочками, «вигуглила» найближчі перспективи в професії міста, і так потрапила до Любліна.

«Люблін дуже відкритий для нас. Дивлюсь, дівчата-українки його розкручують, виставляють свої марки прикрас на ярмарках, вже знаю, як відкрити фірму в Польщі, але це пізніше, роздивляюся, моніторю ринок (якщо прийдеться залишитися тут). Я почала з роботи для досвіду, мови, хоча можу, в принципі, жити в своє задоволення і тринькати гроші, які відкладала за життя вдома. Роботу я маю таку, як тут хотіла, в солідній державній структурі, і знайшла її дуже швидко через уряд праці, рекоменду», - ділиться героїня.

Уряди праці, допомагають знайти вакансії та надають інформацію про відповідні з них. Крім цього Уряди інформують про можливість отримання допомоги від інших державних установ і фондів, консультують з питань кар'єри, допомагають при зміні кваліфікації, при вашому бажанні – перевіряють рівень Ваших професійних компетенцій.

Можна прийти до уряду особисто, скласти заяву на допомогу, де вказати

Під лежачий камінь вода не тече. Оксана працює

ФОТО З РОДИННОГО АРХІВУ

свою професійну кваліфікацію, досвід, і свої побажання. Те саме можна зробити, зкориставшись з гарячої лінії, подзвонивши на номером 19524.

«Станом на 31 серпня 2022 року відповідно до положень Закону від 12 березня 2022 року про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом в повітових службах зайнятості Люблінського воєводства зареєстровано 918 безробітних громадян України, - 89% – жінки, - коментує Марек Куна, речник Воєводського уряду праці. - З них 3,5% економістів, 2,3% продавців, 1,7% медсестер, по 1,3% кухарів і бухгалтерів і більше половини – 51,2% - без вказання роду праці, для порівняння - 38,9% у Польщі.» Тобто Навіть, коли людина не розуміє, яку б працю могла виконувати в Польщі – можна просто заповнити форму, вказавши всі свої компетенції, риси і сильні боки.

До того ж, вакансії урядів праці передбачають роботу в умовах, регульованих законами і контрольованих. Це стосується годин праці, норм оплати, умов і дотримання безпеки в праці.

«Я не довіряла посередникам, - розмірковує Марина, - коли шукала вакансії в фейсбуку, почали писати різні дивні люди, і українською, і польською, пропонувати чорні підробітки. Я не порушувала закон в Україні, і не буду робити це тут».

«Я ніколи не зрозумію претензій до Польщі чи поляків». Варіант другий – довіритися Фондам допомоги

В Україні Оксана К. була соціальним працівником з колосальним

досвідом праці з людьми в скрутних ситуаціях – хворими, особами з неповносправностями, колишніми в'язнями. Перше, що мала на меті по перетині кордону, - шукати роботу.

«Прийшли ми з Херсона, - розповідає 46-літня Оксана К., - восьмого березня, в той самий день, як в подарунок до жіночого свята, волонтерка з Номо Faber привезла нас машиною до родини поляків, яка, до речі, нас не відпускає до цього часу. Поки їхала з України згадувала, аналізувала, що я вмію робити, і вміння шити було в тому списку, хоча ніколи в цьому не працювала. Звернулася до того самого центру інформації в Центрі Культури, знайшла об'яви набору швачок на пошиття весільних суконь, сама хазяйка бізнесу роздрукувала, я так розумію. Одне було бажання, аби взяли хоч підробляти.»

Роботі тонка, досить специфічна, виявилася досить важкою для особи без спеціального досвіду. Навіть при тому, що Оксана не була спеціалістом від весільних суконь — за три місяці навіть відносно невеликого доходу вдалося більш-менш дійти до себе, дякуючи грошовим виплатам, доступності допоміж харчами, хімією і підтримці приймаючої родини, адже виїхали вони з доцею (як більшість наших співвітчизників в той час) з самим рюкзачком з документами і першим необхідним.

З часом, вже маючи досвід пошуку і нові контакти, Оксана почала шукати нові варіанти, з більш підходящим графіком і кращими умова-

ми для себе. На зараз вже три місяці вона працює на підприємстві з пошиття дитячих речей і підкреслює, що повністю задоволена, і умовами праці, і особливо – ставленням до працівників з України в ці часи, підтримкою і співчуттям.

«Я розумію, коли малесенькі діти, стан здоров'я не дає працювати і заробляти на себе, все буває. Але я ніколи не зрозумію претензій до Польщі чи поляків, не зрозумію, що комусь допоміж мало, чи її не відчуває, не зрозумію позиції «мені всі щось винні», тим більш, що не Польща воює з нами», - коментує Оксана дописи в фейсбуку тих, хто досі, місяцями не може собі порадити.

«Просто соромно було задарма жити». Варіант третій - допомагати іншим, і карма повернеться

Ліля Н. не знала ані слова польською, тридцять років в Україні працювала на пошти листоношею, і боялася щось змінити, трималася місця, свого села на Чернігівщині і свого чоловіка, доки його не стало. Навіть виїхати від російських загарбників сама б не наважилася, аби сусідка майже силою не всадила її, в домашніх чоботах, з переляканою кішкою до старих «Жигулів».

Згадує: «я ще й не думала про працю, бо хто я – в чужій країні? Ще й наші кажуть, не хочуть нас польські пани брати, не пробуй, бо не вийде... А я стала щось робити, бо соромно було жити задарма, хоч і на тій розкладушці в спортзалі кості боліли, але дах є, їсти є, ніхто тобі не

стріляє... Не сиділося мені, почала, як хтось привозив до осередку сире, то готувала на шкільній кухні, не робила нічого особливого, тільки як вдома кожна хазяйка... Навіть менше, бо ні разу й курки не обскубла, все готове, помите».

З часом Лілю почали називати «мамою» за її велике серце і турботу про кожного, від кошеняти до бабусь, що ледве ходять, а з часом прийшла кулінарна слава, і – один другому, другий – третьому – жінка дістала запрошення спробувати себе в гастрономії.

«Ми запросили пані Лілію до допомоги в кухні, спробувати, і їй – заробіток. А зараз наш кухар дає їй самій робити робити страви: сирники, борщ український, суп зі щавлю, - коментує Анна П., співвласниця закладу харчування, - Але вона така скромна. Я радію, що робота у нас розв'язала цій чудовій жінці руки – вона з липня орендує невелику квартирку, де має спокій і час на своє хоббі – кішок. А з того, що знаю, зараз прийняла вже до себе українську родину з маленькими близнятами».

Ліля визнає, що в тій родині реалізує себе як мама і бабця, якою ніколи не була, але справжня її мрія – повернутися до України і жити на своїй землі.

Каже: «не слухайте нікого, а робіть свою роботу! Не вірила, що в моєму віці можна щось змінити, але я відчуваю, що я вже не така, як була, і придумала план на життя, хоч дивуюся, як вражають людей такі прості речі, як борщ з помідорами з грядки, чи гоголь-моголь. Ще боюся їхати, сусідка повернулася, і відірвало їй ноги на міні... Але я повернуся і наготую для цілої вулиці. А ще грибів назбираю, і насущу на нитці. Щоб в хаті пахло».

Дві причини працювати

І, врешті, причини працювати в Польщі.

Польща відкрила такі ресурси, для тих, хто приїхав після лютого, що вже не українець шукає працю, а – праця – українця.

Праця можлива без будь-яких додаткових дозволів. І так само легко можна її змінити. Того ще українці в Польщі не знали. Повірте.

«Кількість повідомлень про працевлаштування громадян України у Люблінському воєводстві до кінця серпня 2022 року сукупними даними - 13 008», - коментує Марек Куна, речник Воєводського уряду праці.

Можна? – можна. Може не з першого дня, може – варто навчитися новому, може – не відразу «в дамки»... Вам «шашечки» чи їхати? А врешті, одне одного не виключає.

* міжнародна журналістка

Anna Dąbrowska, Stowarzyszenie Homo Faber

Mieszkańcy i mieszkanki,
Oddajemy w wasze ręce pierwszą
dwujęzyczną gazetę w regionie, stworzoną
przez międzynarodowy zespół uchodźczy
i uchodźców z Białorusi i Ukrainy
wspieranych przez Polki i Polaków. Tym

gestem chcemy podkreślić różnorodność
wspólnot, w których obecnie żyjemy,
ale też zachęcać was do kontaktów
i wzajemnego poznawania się starych
i nowych mieszkańców. Jako gospodarze
i gospodynie naszych miast, miasteczek
i wsi to my mamy moc, aby zapraszającym
gestem zachęcać naszych nowych
mieszkańców - migrantów i uchodźców
do poznawania nas, naszego otoczenia,

naszej kultury i zwyczajów, ale też dawać
przestrzeń nowym sąsiadom i sąsiadkom
dla ich kultury i zwyczajów. To my mamy
moc tworzenia takich działań, które
pozwolą naszym wspólnotom pokojowo
funkcjonować, a wspierać w duchu
solidarności.

**Znasz nowych mieszkańców
– daj im tę gazetę**

Ірина Шевченко, редакторка

Так, ми живемо поруч - 535 кілометрів
кордону, і не одне століття спільної історії.
Тільки що українець знав про Польщу, а поляк
– про Україну?

Таа! – скажете, – хто не знає? Це наші
князівни стали європейськими королевами,
Україна є найбільшою державою Європи,
і найдавніше поселення людей – у нас над
Тисою, найперша в світі конституція – наша,

Пилипа Орлика, прийнята за вісімдесят
років до конституції США та за дев'яносто
– до Франції і Польщі. Ок, але... Факт такий,
що наша офіційна міжнародна презентація
ще не на висоті, а сумісне з північним
сусідом життя століттями залишало нас
без власної назви. Для багатьох поляків
ми і Беларусь zostались разом з РФ таким
«сходом». Теги з опитувань на польських
вулицях донедавна: Львів, дешева горілка,
військові дії, корупція і заробітчани, що

працюють за тарілку зупи і кружку хербати.
Шевченко. Андрій. Волинь з великим знаком
мінус.

І поки наші рідні творять нову історію на
фронті, перетворюють легенду про другу
армію світу – на міф, а міф про ЗСУ – на легенду,
в цей час наша місія – тут і зараз. І кожен з
нас – візитка України, такий трохи консул,
бо з наших вчинків, слів і поглядів люди за
кордоном малюють портрет нації.

Справимося?

Ринок праці Любліна: перспективи існують

Люблін – місто, в котрому молоді люди працездатного віку складають понад 58% населення, а 27% мають вищу освіту. Рівень безробіття залишається низьким і становить 5,2%. Статистика свідчить, що місцевий ринок характеризується низькою плинністю кадрів – мешканці Любліна неохоче мігрують у пошуках роботи

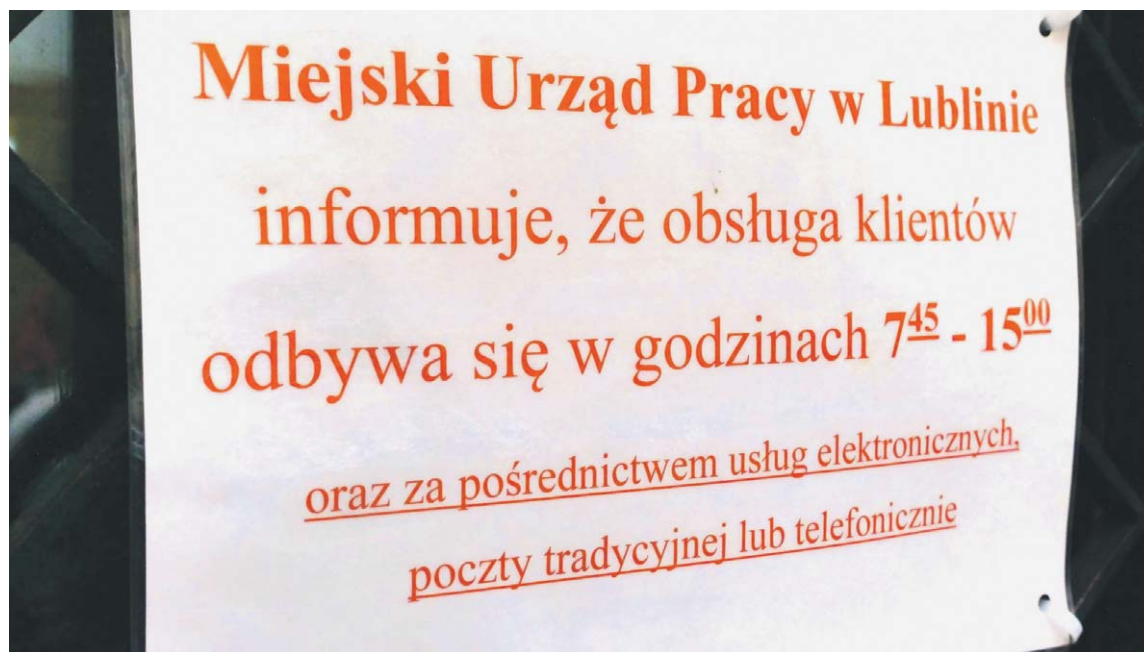
Вікторія Герун

Для міста типовою є значна частка працівників, які мають досвід роботи у пріоритетних галузях. Це автомобільна та машинобудівна промисловість, інформаційно-комунікаційні технології, аутсорсинг бізнес-процесів, інноваційна логістика, охорона здоров'я, біотехнологія та фармацевтика, харчовий сектор (автоматизована обробка харчових продуктів і функціональне харчування та академічний сектор). У територіальній громаді зареєстровано понад 50 тисяч компаній, з яких 98% є мікропідприємствами, в яких працює не більше ніж 10 осіб. Це забезпечує високу диверсифікацію місцевої економіки.

Люблін – це один з 8 головних академічних осередків Польщі – найбільший у східній частині країни. Тут працює 5 державних університетів, в котрих навчаються 65 тисяч студентів: Люблінський Католицький Університет Яна Павла II, Університет Марії Кюрі-Скłodовської, Природничих Наук, Політехнічний і Медичний. Освітню пропозицію розширюють також 4 приватні вищі навчальні заклади: Університет Підприємництва та Адміністрації, Вища Школа Економіки і Інновацій, Академія Прикладних Наук Вінцента Поля та Вища Школа Соціальних Наук. Міцну навчальну базу доповнюють сприятливі умови для кар'єрного розвитку.

Набирати працівників на чоловічі посади стає дедалі важче

В умовах війни в Україні та безперервних міграцій в Україну та з України все частіше з'являються роздуми про майбутнє польського ринку праці. Ситуація динамічна з огляду на чутливість до політичних та економічних факторів. За останні два роки через пандемію Covid-19 значна кількість польських підприємців опинилася в скрутному становищі. Через обмеження в багатьох галузях загальмувалась економічна діяльність, що призвело до відсутності інтересу до нових

Запрошує Міська служба зайнятості

ФОТО ІРИНИ ШЕВЧЕНКО

співробітників чи навіть до звільнень. Коли з початком 2022 року здалося, що ситуація з пандемією стабілізувалася, в Україні почалася повномасштабна війна.

Внаслідок війни до Польщі з України приїхало понад 5 мільйонів осіб. В основному це жінки та діти, чоловіки в цій групі складають незначний відсоток. Деякі з мігрантів розглядають нашу країну як транзитну, прямує далі на Захід. Однак є люди, які планують залишитися саме в Польщі. Найшвидше на динаміку змін відреагували сектори, в яких роками працевлаштовані були іноземці, у тому числі українці на постійній або контрактній основі. В основному це будівельні, логістичні та виробничі галузі. На ринку можна зауважити і зворотній тренд. З початку війни з Польщі до України виїхало понад півмільйона чоловіків, які раніше працювали в цих галузях. Тому багато підприємців зіткнулися з нестачею кадрів, а відтак – з неможливістю виконувати замовлення. В умовах війни компанії з інших

галузей також ризикують призупиненням певного роду діяльності і найму нових співробітників, чекаючи на стабілізацію ситуації. Польські підприємці сходяться на думці, що набирати працівників на типово чоловічі посади, які досі займали переважно громадяни України, стає дедалі важче.

Пропозиції роботи в Любліні чекають

Жінки з України активно шукають роботу в Польщі. Ця група розглядає переважно ті вакансії, які не потребують високої кваліфікації, а для жінок таких пропозицій недостатньо. Додатковою складністю є мовний бар'єр. Це означає, що люди з більш високими кваліфікаціями мають проблеми з пошуком роботи за фахом. Звісно, громадяни України мають можливість і вивчають польську, але набуття мовної компетентності потребує часу. Проте, перспективи існують. Якби висококваліфіковані працівники, які приїхали до Польщі, вирішили тут оселитися, з часом вони могли

б зайняти посади спеціалістів, на які в Польщі бракує працівників. В основному йдеться про освітню, медичну, текстильну, аутсорсингову та IT-галузі.

Згідно щорічного рапорту від Міністерства праці «Барометр праці», у 2022 році в Любліні відзначився дефіцит таких професій: будівельники, інженери та техніки, столяри, муляри, штукатурки, слюсарі будівельних установок та метало-конструкцій, дорожні та залізничні будівельники. Велика нестача персоналу помітна в промисловому виробництві, пов'язаному з автомобільною, електромеханічною, машинобудівною, харчовою, кондитерською, взуттєвою, паперовою, хімічною, пластмасовою, металургійною, поліграфічною і текстильною галузями. Пропозиції роботи в Любліні чекають на постачальників, кур'єрів, працівників складу, водіїв вантажівок, автобусів та спеціалістів з логістики. ВРО/ІТ-фахівці та люди зі знанням іноземних мов (англійська, німецька, французька) можуть швидко знайти роботу в Любліні

як програмісти, адміністратори баз даних чи співробітники у сфері онлайн-продажів.

Більшість пропозицій роботи в Польщі розміщені в Інтернеті, проте слід пам'ятати, що з огляду на безпеку завжди варто користуватися в першу чергу з офіційних джерел. Наприклад, зі сторінки Центральної бази пропозицій роботи (oferty.praca.gov.pl), яка постійно актуалізується.

Міська влада збирає також інформацію про можливості працевлаштування громадян України на локальних підприємствах чи тих, що функціонують в Люблінському воєводстві. Роботодавці можуть додавати вакансії за допомогою формуляру на сайті www.gospodarczy.lublin.eu/ukraina. Окрім короткого опису компанії, роботодавець може вказати очікуваний профіль працівників, а також форми додаткової підтримки, яку він може надати працівникам або їхнім сім'ям.

«Громадяни України, які шукають прихистку в нашому місті, окрім медичної, матеріальної чи транспортної допомоги, повинні мати доступ до достовірної інформації, а пропозиції роботи, зібрані в одному місці, надають таку можливість. Тому я закликаю всі компанії з Любліна, а також з Люблінського воєводства надавати інформацію про можливості працевлаштування для наших мешканців. Це ще одна форма підтримки, яку ми можемо запропонувати в цей важкий час», – каже Кшиштоф Жук, мер Любліна.

Усі пропозиції перекладаються українською мовою та разом із контактними даними, розміщуються на сайті: www.gospodarczy.lublin.eu/ukraina. З оферт праці скористалися понад 1 500 осіб: вчителі, психологи, водії, графічні дизайнери, логопеди, психологи, академічні викладачі, перекладачі та інші. І цим реєстром можуть користатися всі громадяни України, що зараз в Любліні. Крім того, існує можливість собисто звернутися до Міської служби зайнятості за адресою Niecała 14.

Поради від консула: читати інформацію на сайті і не довіряти посередникам

Якщо розділити кількість українців в Польщі зараз на 25 українських консулів і на кількість робочих днів року, то появиться поважна цифра – 627 – саме стільки людей на день має прийняти консл, і це за умови, що людина звернеться до Консульства лише один раз

Ірина Шевченко

Пан Артем Валах, виконуючий обов'язки Генерального консула України в Любліні, трапив на найгарячіший період, саме на його керування припали вибори, пандемія і зараз – війна. Попри все, він знайшов час на кілька порад з перших рук для наших земляків.

Запрошуємо на сайт

«По-перше, дуже прошу спочатку подивитись інформацію на сайті, – радить пан консул, – там є пошук, просто введіть своє питання, це просто – з будь-якого телефона, з комп'ютера. Все зібрано, зайдіть, почитайте спокійно, яка процедура, які документи для чого мати з собою на всі випадки – від реєстрації народження дитини і на цілий життєвий шлях, все те, що супроводжує людину від народження до смерті, – кругом є консул в житті українця за кордоном»

Друге. Електронна черга

«Електронна черга, – коментує консул, – обов'язкова тільки на дві речі – оформлення міжнародного (закордонного – прим ред.) паспорту і нотаріальні дії. Для всього іншого черга не зобов'язує: консультації, реєстрація дитини, решті інших питань».

Зрозуміло і логічно, що спіймати місце в електронній черзі при такому напливі громадян – це справа часу і терпіння, але людина, що в черзі зареєструвалася, з'явилася в свій час і має відповідні документи з собою гарантовано буде прийнята зі своїм питанням, і її справу буде опрацьовано. Прохання консульства – не займатися безглуздим героїзмом, не приїжджати і не пробувати потрапити без черги, бо час розписаний на хвилини, п'ять хвилин на візит, прийом документів з 9 до 12, відбір після 14-ої.

Пан консул додає до плакату назву рідного міста: «Харків»

ФОТО З ОСОБИСТОГО АРХІВА АРТЕМА ВАЛАХА

І – перевірено, сайт поясняє в подробицях всі нюанси в питаннях паспорта і в питаннях нотаріальних. От, наприклад, при зміні прізвища, по-перше оформлюємо новий паспорт внутрішній, а потім з ним – міжнародний.

Наступне в топі. Консульський облік

Є можливість електронної реєстрації, але вона не обов'язкова, а точніше – потрібна в разі особистого візиту.

«Косульський облік – пояснює пан Артем Валах, – це реєстрація Вашої виборчої адреси за закордонною дипломатичною установою. Як будуть вибори – Вам приїде запрошення. Коли громадянин є на обліку, нам легше працювати, якщо наприклад загубили Ви паспорт, чи щось сталося, це дає змогу сконтактувати з рідни-

ми, а можливо вас хтось з родини шукає».

Загалом для всіх, хто має час, все вирішується поштою. На сайті інформація, які документи скласти в конверт, покласти ще один конверт і відчекати до десяти робочих днів. «Я думаю, для людей це легше, – коментує пан консул, – така у нас практика: все, що отримали до середи, в четвер відправили, все що в кінці тижня – готове у вівторок».

Чотири. Постійний консульський облік – в якому разі і навіщо?

Тут, за думкою пана консула, головне зрозуміти, що до постійного консульського обліку не іають відношення ані карта побуту, ані Карта поляка без дозволу Державної міграційної служби України на постійне проживання за кордоном. Електронна черга не обов'язкова. Закон дає час до шести місяців на оформлення, але

все залежить від терміну «знятися з реєстрації» в Україні, на практиці – це набагато скоріше.

«Постійний консульський облік означає, що людина – не резидент України, тобто, наприклад, це знімає зобов'язання перед державою – сплату податків і їхній контроль, військовий облік, блокує оформлення подвійних пенсій. Або ви виїжджаєте, або не виїжджаєте», – жартує пан консул.

Закривають п'ятірку нотаріальні дії

«Загальне правило – особиста присутність того, хто складає довіреність і його паспорт. Плюс код податковий, той ПІН. Далі, Ви цю нотаріальну дію робити для когось. Значить треба копії документів того, на кого Ви хочете оформити довіреність. І третє, про що довіреність? – і тут пан консул радить з досвіду, – поки чекаєте того дня візиту спо-

кійно, вдома пропишіть всі деталі. Тим більше, що довіреність може стосуватися багатьох речей. Наприклад, я Вам довіряю свій автомобіль такий-то продати, отримати гроші, піти в такий-то (назва) банк, відкрити рахунок, потім перевести кршти на конкретний (назва) фонд. Щоб людина нічого не забула».

Добра команда – добра робота

Показово, що за перше півріччя 2021 повністю було закрито 3248, тобто опрацьовано «від» і «до», консульських справ, за той самий період року 2022 – більше 13 тисяч.

«Працювали, по-перше всі, і це добра команда. Цей той самий склад консулів, хто відпрацював пандемію. А ще величезна робота була проведена при наших почесних консульствах в Хелмі і Перемишлі, де з кінця лютого консули вклеювали фотографії дітей, наприклад, продовжували паспорти, щоб люди не їздили до Любліна. За що велика подяка пану Станіславу Адамяку, Почесному консулу України в Хелмі та пану Олександру Бачику, Почесному консулу України в Перемишлі».

І насамкінець пан консул переказав нашим співвітчизникам не користуватися з послуг жодних посередників.

«Що б вам хто не обіцяв – підкреслює пан консул, – Консульство не співпрацює з жодними посередниками, консультантами чи візовими центрами, я знаю, що вони існують, але ми з ними не маємо справ і вони не мають жодного впливу на консульські дії. Не треба давати гроші посередникам, навіть якщо вони красиві.

Так само, ані я, ні жоден інший консул не приймає на якихсь спеціальних умовах «від Івана Івановича» або з претензією «в мене два дні відпустки, зробіть швидко». А чим ти кращий від інших? Візьми тиждень відпустки. Зроби щось за цей час. Дерево посади. Відпочинь. Допоможи врешті чим – небудь України».

Школа: непрості рішення

Кількість українських учнів в польських школах зростає. До початку навчання записалося 2,5 тисячі учнів тільки у Любліні, за вересень кількість збільшилася вдвічі. Скоріш за все, батьки приймають дуже непрості рішення щодо планів родини на найближчий рік

Зоряна Ферзейн

Тільки українська. Ми чекаємо на визволення нашого міста.

Ольга М. – мама трьох дітей, двоє з них школярі, старший – п'ятикласник, менша – першачок. В українському Скадовську старший вчився у місцевій Гімназії №1, влітку вчителі змогли виїхати і організувати онлайнове навчання, бо місто – в окупації.

«Діти мають змогу навчатися в своїй школі, до польської йти ми навіть не пробували. Непросто вчитися дистанційно, за підручниками, наприклад, сама їздила в Україну, – розповідає Ольга. – Але ми чекаємо на визволення нашого міста і повернення додому».

І це зрозуміло. Навчання в своїй, знайомій школі рідною мовою створює відчуття без-

Час вчитися

ФОТО БАРТА ЖУРАВСЬКОГО

пеки для дитини, що й так переживає травматичні події.

Тільки польська. Ми пов'язуємо наше майбутнє з Польщею

«Ми тут три роки, і пов'язуємо наше майбутнє з Польщею, тепер вже напев-

но. – І в Харкові ми мали ніби добру школу, в центрі, з двома іноземними і такими іншими «понтами», – усміхається Ірина С., мама 15-літки Зосі, – перше, що дитина мені сказала про школу польську, це що півурока ніхто з вчителів не верещить на «поганих» учнів».

Шкільна система Польщі дає можливості офіційно «поправляти» оцінки, брати додаткові завдання, і не стресувати, бо «двійка» тут – це добра (прохідна) оцінка. Програми, порівняно з українськими, більш прив'язані до реального життя і креативніші. Наприклад, завдання з історії Стародавнього Світу – уяви, що ти Піфагор і створи свою сторінку в Фейсбуку.

Зося зараз в другому класі ліцею, а випускні екзамени «подставувки» складала після року дистанційних уроків в піжамах в часи пандемії, і це іноземною (тоді ще) мовою. «І все добре вийшло. SP 4 в Любліні – ви прекрасні, кожен вчитель – особистість. Ксьондз «Аббу» співає, пані виховавчиня – сама любов, втілена в людині. Школа, куди дитина щодня йде з радістю, –

нотує мама, – ми дуєже вдячні і дуже задоволені»

Дві. Їй подобається!

Мар'яна Н. приїхала з Луцька. В Україні з початком пандемії її 13-річна Маргарита навчалась у приватній онлайн-школі, де і залишилась на дистанційному. В Польщі одразу записались в місцеву школу – для інтеграції та вивчення мови. «Без клопотів, рік-в-рік, до Zespół Szkół w Urszulinie. І я, як мама, в захопленні від помочі українським дітям. Їх тільки троє, але для них, трьох, все потрібне від початку перекладали українською, навіть електронний щоденник, а зараз – додаткова польська щодня,» – каже Мар'яна.

Чи не важко дитині ходити до двох шкіл? «Ні! – сміливо відповідає мама, – кожного дня я бачу, як моя донька по-

вертається з усмішкою, розповідає мені, що і як було, і що вчитися тут легше, все на уроках, менше «домашок». Хоче ходити. І з дистанційною вона домовилась на індивідуальну програму. Їй все дуже подобається!»

Жодної?

Законодавством Польщі для громадян передбачені «realizacją obowiązku szkolnego», тобто обов'язкова школа до восьмого її класу, і «obowiązek nauki» до 18 років (ліцей, технікум, школа професійна). Батьки з України не попадають під контроль польської системи освіти, як і зараз – української, але залишаються батьками з усіма приємностями і відповідальністю. Та в прийнятті непростих рішень в непростій ситуації, місцева школа не має лякати. Напевно

Українська суботня школа в Любліні — кількість учнів перевищує прогнози у два з половиною рази

в часі набору до школи записалося близько 200 дітей різного віку, хоча організатори лічили на максимум 80 учнів, переважають діти, котрі приїхали після 24 лютого

Наука як мистецтво

ФОТО АВТОРКИ СТАТТІ

Оксана Басараба

З огляду на крашу адаптацію дітей за кордоном, батьки найчастіше віддають їх до традиційних шкіл за місцем проживання. І це добре для тих, хто планує залишатися, навчання в місцевих школах є необхідним з огляду на майбутній вступ до університету чи у пошуку роботи. Навчання в цих школах йде мовою країни, у якій живеш, і водночас вивчається історія і культура, що з плином часу призводить до часткової асиміляції. Проте, коли в сім'ях продовжують говорити рідною мовою і зберігати відповідно загальні традиції і культуру, ставиться акцент на значенні і важливості зберегання української ідентичності, шанси на асиміляцію стають меншими. Однак, школа відіграє неабияке значення. Адже окрім навчання мови, історії, традицій, у дітей є можливість перебувати у згуртованому середовищі українців-однолітків, та разом з креативними наставниками розвиватися, проявляти свої вміння і навички.

Школа імені професора Лесіва продовжує найкращі традиції Пограниччя

Цього вересня у Любліні відбулося відкриття Української Суботньої Школи

ім. проф. Михайла Лесіва (УСШ).

Організатором школи є Фонд Духовної Культури Пограниччя, який від багатьох літ займається питаннями польсько-української співпраці і примирення. Школа стала ще однією гілкою діяльності організації.

Патроном школи обрано професора Михайла Лесіва, який був видатним мовознавцем – діалектологом, істориком української мови та культури, творцем люблінської україністики, шанованим педагогом та речником польсько-української співпраці. Професор Ольштинського університету Марко Мельник писав: «Він [Михайло Лесів] є одним з небагатьох, хто поєднав в собі найліпші традиції пограниччя, цього специфічного регіону Європи, де протягом багатьох років співіснують поляки та українці, католицизм та православ'я, римська та візантійська культури, кирилиця та латинський алфавіт». Професор від багатьох літ співпрацював з Фондом та греко-католицькою парафією у Любліні. Доклав чимало зусиль і старань для її розвитку. Його постать є символом невтомної праці на благо інших, постійного розвитку та самовдосконалення, поваги та толерантності, зберегання автентичності у кожному аспекті життя».

Подібні школи виникають найчастіше або при парафіях, або при українських організаціях чи спільнотах, що в подальшому зумовлює специфіку їхньої діяльності. Якщо школи виникають при парафіях, то найчастіше в основі йдуть заняття з катехизації і релігії, мови і культури. Рідко ці школи мають чітку програму якої дотримуються, тематика у них спонтанна.

Школи, створені при українських організаціях чи спільнотах можуть діяти або у співпраці з Міністерством освіти і науки України, або автономно. УСШ ім. проф. Михайла Лесіва вибрала другий спосіб праці та головний акцент поставила на інтеграції дітей, підтримці традицій, культури, вивченні української мови, історії, географії та музики. Навчання відбувається у 5 вікових групах: від групи раннього розвитку (3-4 роки), до старшої (14-17 років)

Головна мета – підтримка всебічного патріотичного розвитку дітей та молоді

Колектив школи складається з 11 осіб – 8 вчителів, 1 тренера, і 2 адміністративних працівників, які зголосили свою кандидатуру до праці в школі. Кожен вчитель, відповідно до потреб і специфіки групи, сам укладає програму навчання та добирає форму занять, головна мета – виховання мо-

лодого покоління українців, підтримка всебічного патріотичного розвитку дітей та молоді, які опинилися у Любліні. Отець Стефан Батрух, голова Фонду Духовної Культури Пограниччя зазначає: «Будемо реалізовувати доповнювальну програму для дітей та молоді з України, котрі перебувають у Любліні. Частина з них навчається в польських школах, частина реалізує онлайн-програму української школи. У зв'язку з тим хотіли б дати їм найважливішу інформацію на тему мови, історії, культури України. Декому це допоможе з іншої перспективи подивитися на актуальні події. Прагнемо в них викликати почуття гордості з досягнень, котрі має Україна, як в минулому, так і тепер, щоб трохи збалансувати їх емоційний стан, викликані актуальними подіями».

Представники Фонду відзначають, що мають на меті, аби школа існувала постійно у Любліні, адже серед мешканців міста є значна частка осіб, які віддавна проживають тут, мають сім'ї, стабільну працю. Стіни школи є відкриті для всіх охочих дітей – чи тих, які приїхали нещодавно, чи для тих, хто народився вже у Польщі.

«Вважаю, що утримання контактів зі своєю етнічною групою, знання мови і культури є дуже важливим. Вдома розмовляємо українською з

дітьми, але цього є недостатньо. Діти навчилися читати і писати українською на певному рівні. Проте, усвідомлюю, що виховання дітей потребує, окрім родинного середовища, ще й відповідних вчителів та оточення. Бо інформація, яку отримують ззовні, часто є зовсім по-іншому сприйнята, ніж та, що в родині» – каже Анастасія Кінзерська з Бюро Міжнародної Співпраці міста Люблін, вона ж мама учнів Суботньої школи.

До речі, важливим акцентом існування школи є співпраця з батьками. Адже на кожному етапі навчання для дітей є дуже важливою їхня підтримка. Включення в життя школи батьків стане для дітей діяльністю мотивацією та буде добрим прикладом до наслідування.

Інвестиції з думкою про дітей

Для того, щоб забезпечити стабільний розвиток школи, необхідним є фінансування, яке допоможе стабільно покривати витрати, пов'язані з орендою приміщення, оплатою вчителів та побутових потреб. Суботні школи, котрі намагаються проводити свою діяльність регулярно та систематично (добрим прикладом буде Українська Суботня Школа у Відні), шукають різних способів дофінансування. Це і частково оплати від

батьків, підтримка спонсорів і меценатів, участь у різних проєктах та грантах.

УСШ ім. проф. Михайла Лесіва в своїй діяльності користується фінансовою підтримкою з боку батьків, а також отримала допомогу від громадського Фонду ім. Генрика Вуйца та благодійної організації „Alight”, і саме це допомогло прийняти до школи вдвічі більше дітей та відповідно вчителів. Приміщення орендовано у початкової школи №12 у Любліні, що дає справжню шкільну атмосферу та повноцінне функціонування УСШ. До речі, адміністрація з відкритістю підійшла до ідеї реалізації цього проєкту.

Перед школою, яка щойно розпочала свою діяльність, ще чекає чимало нових викликів та приємних успіхів. Важливо тільки не забувати, що школа створена для дітей і з думкою про них і їхній розвиток. Тому необхідно не просто передавати їм знання про Україну, а передусім допомагати їм віднаходити мотивацію робити це, відкривати укрите таланти і вміння, які допоможуть пізнавати світ української мови, культури, традицій різносторонньо. Діти передусім мають пишатися тим, що вони українці, знати історію свого народу та бути свідомими, активними громадянами, незалежно від місця перебування.

Півроку тривожних симптомів – достатній термін, щоб звернутися за допомогою

тривога починалася з малого приводу, а за годину вже займала всі мої думки і володіла цілим моїм тілом

Ірина Шевченко

Війна в Україні перейшла за півроку. Тривожні пережиття, як і тривожні новини, нищать нашу нервову систему. Психологиня Номо Faber Марта Сенкевіч з командою кризових психологів виклала на офіційній сторінці цілий poradnik, як варто себе поводити поруч з людиною в кризі, як підтримати близьких людей чи родину, заспокоїти сильні емоції, які ускладнюють функціонування та змушують почуватися в небезпеці.

Психологічна підтримка – крок по кроку

Дайте близькій людині виговоритися. «Цінуюте довіру до Вас, виявляйте повагу, щиро слухаючи те, що вона має сказати. Зосередьтеся на співрозмовнику і дайте йому зрозуміти, що він найважливіший і єдиний для вас у будь-який момент, - пояснює Марта Сенкевіч.

Після зрозуміння, що саме людину бентежить, спробуйте дати їй почуття безпеки. На цьому кроці вся справа - це створення атмосфери довіри, прийняття, відкритості та конфіденційності.

Ви створюєте особливий клімат своїм ставленням, використовуйте власні емоції, щоб сказати те, що відчуваєте ви. Можливо, ви переживаєте ті самі емоції, бо маєте подібні пережиття, - скажіть про це. Чесність є найкращим фактором побудови стосунків, а здорові стосунки є чудовим джерелом допомоги.

Надання справжньої підтримки означає прийняття ситуації людиною такою, якою вона є, і схвалення того, як людина справляється з цими обставинами. Надаючи підтримку, будьте дуже обережні з близькою людиною. В своєму poradniku Марта Сенкевіч виділяє головні прийоми розмови, яких варто уживати, і тих, що категорично протипоказані:

«Скажи: ти в безпеці (якщо це правда), я радий, що ти тут, мені шкода, що з тобою сталося, це не твоя помилка, у твоїй реакції немає нічого дивного (плач, злість, відсутність апетиту, сну...), немає нічого поганого в тому, щоб плакати, тобі було дуже важко це побачити, чи можу я якось допомогти?»

Слід уникати нехтування чи оцінки переживань близької людини. Не кажіть безсенсовно «все буде добре», а тим більше фраз типу «Ти повинен бути сильним», «Заспокойся і розслабся», «Не плач, не кричи, не нервуй», «Досить нити», «А кому зараз легко?», «Зберися», «Радій, що живий».

Щоб допомогти людині в кризі подивитися на можливість впоратися зі складною ситуацією, необхідно визначити її ресурси. Тоді ви можете допомогти близькому створити план дій, щоб допомогти відновити відчуття контролю над життям, впливу та здатності справлятися з проблемами самостійно та незалежно. Ідея полягає в тому, щоб не допустити його залежності від допомоги інших людей (якщо це, звичайно, не дитина, якій навіть шкідливо брати на себе роль дорослого) і стимулювати його справлятися самостійно.

Психологиня Марта Сенкевіч, Номо Faber, і Павел Олешек, фонд Sempre A Frente, на зборах Комітету допомоги Україні

ФОТО БАРТКА ЖУРАВСКОГО

Останній етап кризового втручання полягає насамперед у зобов'язанні близької особи, що перебуває в кризі, співпрацювати та виконувати дії, включені до створеного плану. Місія виконана, якщо співрозмовник висловить свої зобов'язання вголос.

Якщо підтримки близьких замало?

Півроку тривожних симптомів – достатній термін, щоб звернутися за професійною допомогою.

Вікторія С. звернулася до психолога одного з фондів допомоги з приводу власної дратівливості:

«Мене дратувало просто все, сусіди, їхні звички, обличчя... Особливо незносною була думка, що я не вдома, що не можу налити чаю в свою улюблену чашку, що не маю з собою фотографій моїх рідних, і невідомо, чи вони збережуться взагалі, ті фотографії. Я страшно хвилювалася

про стосунки з моїм громадянським чоловіком, що залишився в Україні. Навіть не про його життя хвилювалася, а про стосунки. Тобто тривога починалася з малого приводу, а за годину вже займала всі мої думки і володіла цілим моїм тілом».

Переконала Вікторію звернутися до спеціаліста її агресія до власних дітей – підлітка-сина і п'ятирічної доці. В роботі сплила низка гострих травматичних пережиттів - кожна з сусідок знала, що Віка в березні дивом жива і ціла виїхала з одного з окупованих містечок під Києвом, - але ні зким не ділилася подробицями, як сиділа вісім днів з дітьми в підвалі власного будинку, а партнера не було поруч, і злилася на нього. Не розповідала, як не мали чого пити, і той малий, старший, вибіг по воду до криниці, а в нього стріляли російські солдати. Не влучили. Але ті довгі хвилини (чи то години?) тиші вона

цього ще не знала. А ще – вважала, що немає причин для помочі, бо ко-мусь було і гірше.

Здайте собі питання, чи відчуваєте подібні речі?

Неконтрольована агресія, неможливість відчувати радість, задоволення, розслабитися з сильною травматичною подією в анамнезі можуть вказувати на гострий стресовий розлад. Здайте собі питання, чи це про вас? Чи може до того маєте нав'язливі думки або спогади, пов'язані з травматичною подією, гостру реакцію на місця, звуки, обставини, які про неї нагадують? Може викривлене сприйняття часу і простору чи ніби банальне порушення сну? До речі, такі прості штуки як зміни сну чи апетиту – найперші індикатори змін у стані нервової системи.

Гострий стресовий розлад - це відповідна реакція психіки на сильну

травматичну подію, що в якійсь мірі ніби виключає людині контроль над емоціями, поведінкою, власним життям, порушення адаптації та реакцій пристосування до ситуації. І цей стан може тривати від хвилин до тижнів.

«Незауважений стресовий розлад, - коментує докторка психологічних наук, професорка Любелського католицького університету пані Станіслава Штойден, - з часом поглиблюється, переходить в посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Переживання трохи втрачають гостроти, але приймають нав'язливий характер. Досить подібного збудника, щоб людина пережила ті ж самі тяжкі емоції. Наприклад, звук сирени, зовсім іншої, з іншого приводу, може повертати і повертати людину в пережитий стрес війни».

ПТСР успішно лікується

Варто зауважити, як би це дивно не звучало, події пережиті, і події, про які ми читаємо, дивимось відео згвалтувань, катувань, кривавих вбивств в жахливих подробицях – це теж руйнує нашу психіку. Бо викликає сильні, надсильні емоційно-аналітичні реакції. А фільм то чи реальність – емоції ті ж самі. Наша нервова система реагує ідентично з різницею тільки в інтенсивності і поправкою на індивідуальний порог сприйняття. Спеціалісти рекомендують дозувати потік тривожних новин хоча б з міркувань про своє здоров'я і подальше життя. Або ж, в разі симптомів звертатися, як мінімум, до психолога телефону довіри. Направлення до психолога «державного» виписує родинний лікар. Для українців, що заїхали після лютого діють додаткові служби допомоги.

До речі, ПТСР за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я на початок року діагностувався за життя кожної одинадцятої людини, жінки більш вразливі на цей вид розладу, ніж чоловіки. Для порівняння, серед українських військових на 2017 рік ПТСР було діагностовано у кожного шостого, даних щодо стану українських жінок немає. Ще немає.

Посттравматичний стресовий розлад успішно лікується методами біхевіоральної терапії, безмедикаментозно, тобто потребує від нас тільки першого кроку – звернення до спеціаліста.

Професорка Станіслава Штойден коментує:

«Є і інший шлях. Людина, що після тяжкої травматичної ситуації зустрічає міцну підтримку, отримує, так званий, чинник позитивний, що допомагає їй пережити, віднайти сили, переоцінити стан речей і знайти нові орієнтири. Тобто, така людина залишається свідомою того, що сталося в її житті, але прекрасно радить собі в житті. Сподіваюся, такою підтримкою для українських родин стали поляки, допомагаючи задовольнити базові потреби втікаючих від війни – налити чаю, дати їсти і дах над головою. Врешті, - каже професорка, - допомагати – це теж зайняття терапевтичне, добрий шлях повірити в себе і згадати свої найкращі риси для того, хто дає поміч».

Метафоричні карти часів війни

Робота за допомогою карт — поширена практика у психологічних консультаціях. Вперше такі карти з'явилась в Ізраїлі у 80-х роках. Класичними ще відтоді вважаються колоди «ОН» і „COPE”. Однак у зв'язку з тим, що у світі відбулось багато змін, передусім пов'язаних з тим, що у нашому житті масово з'явився Інтернет, гаджети та доступ до великої кількості інформації, виникла потреба у нових сюжетах, які би відзеркалювали теперішню реальність і унікальний український досвід в умовах російсько-української війни.

Ольга Мащоп*

Мистецькі роботи МАК «4.5.0» є дипломною роботою Ірини Миколів — випускниці мистецького відділу Університету Марії Кюрі-Склодовської у Любліні, їх можна побачити уже наприкінці жовтня у Варшатах Культури. МАК розшифровуються як метафоричні асоціативні карти, за допомогою яких працюють психологи з людьми, які пережили травматичний досвід під час війни. Цифри — це шифр, яким користуються українські військові і «чотири, п'ять, нуль» означають, «що все спокійно». Згодом цим шифром почали користуватись волонтери і «4.5.0» стало певним символом спокою, хоча б тимчасового, а також метафори віри, що все буде добре.

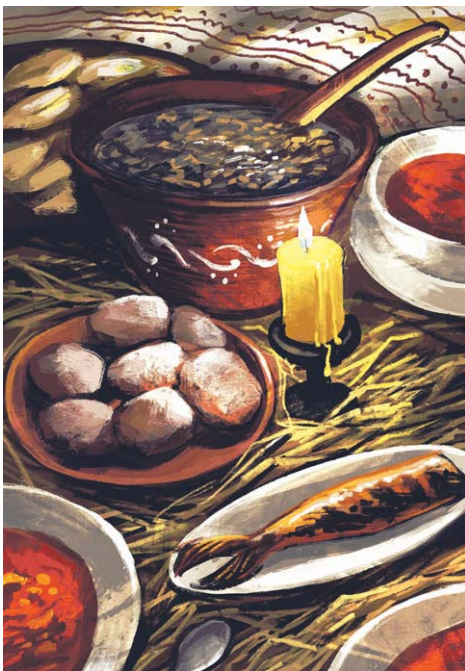
Над проектом МАК «4.5.0» Ірина працювала разом з українською поеткою і ветеранкою-парамедикинею Оленою Герасим'юк і психологиною Людмилою Новицькою. Сюжети малюнків художниця створювала на основі інтерв'ю з людьми, які мають досвід російсько-української війни з 2014 року. Спершу у планах було відображати лише досвід військових, однак після 24 лютого з травмою зіткнулось усе суспільство, тому коло респондентів значно розширилось. Серед респондентів є тимчасово переміщені особи, волонтери — фронтові і нефронтові, учасники революції Гідності і члени їх родин.

Інтерв'ю збирала Олена Герасим'юк, яка має безпосередній досвід фронту, адже важливим був принцип «рів-

Людина зі зброєю

фото художниці

Свята вечора

фото художниці

ний рівному». Лише люди з подібним досвідом можуть звернути увагу і виокремити сенси, які є важливими. Після цього з історіями працювала Ірина Миколів і вже тестувала психологию Людмила Новицька. Художниця працювала з історіями анонімно, оскільки інтерв'ю давали різні люди, серед яких були зокрема медійні постаті, і це було потрібно для уникнення заангажованості. Головним завданням було знайти серед цих історій спільний досвід, який би мав універсальне значення. У сюжети однієї карти зазвичай поєднано декілька історій різних людей.

Як це працює?

Часто, коли травмована людина вперше приходить до психолога, буває так, що вона

не знає, у чому саме проблема і з чого почати. За допомогою карт її увагу якісь сюжети привертатимуть, а якісь — ні. Карти можуть бути підказкою. Свіпавторка проекту психологию Людмила Новицька пояснила принцип дії карт: «Терапевтичний метод роботи полягає в тому, що метафоричні карти активізують нашу праву півкулю головного мозку, що відповідає за уяву, візуалізацію та креативність. У той час, як ліва півкуля, яка контролює логіку, волю та раціональність, стає менш активною. Такі особливості роботи мозку дають нам чудову можливість доторкнутись до нашого підсвідомого. Сформулювавши питання, ви почнете пошук власної унікальної відповіді. Важливо, що карти «МАК 4.5.0» не

мають фіксованих трактувань, тому кожен буде зчитувати сюжети щодо власного знання і досвіду». Спогади і уявлення також виникають в тому самому місці мозку, тому за допомогою карт, людина зможе почати проговорювати свою травму.

Карта добре працює, коли викликає різні і навіть протилежні емоції

За словами Ірини Миколів карта добре працює, коли викликає різні і навіть протилежні емоції. Однією з найважливіших карт для самої художниці є карта «Людина зі зброєю». На цьому малюнку не видно повністю обличчя людини, лише камуфляж «олива» і автомат. Реакції людей щодо цієї карти є як негативні-

ми, так і позитивними. Здебільшого це залежало від наявності чи відсутності бойового досвіду, а також перебування в окупації. До 24 лютого 2022 року більшість цивільних переважно негативно оцінювали цей малюнок, оскільки сама присутність військового в полі зору була чужою і неприйнятною. Перша асоціація з цією картою — війна і небажання бачити військових у своєму пейзажі. Натомість після 24 лютого більшість цивільних почала уважніше придивлятися до малюнка і шукати розпізнавальні знаки. На плечі військового все ж видніється маленький синьо-жовтий прапор, тож реакція змінилась на позитивну, бо люди почали вбачати в цьому образі захисника. Ще однією картою, яка показує кардинальну різницю у сприйнятті військових та цивільних є малюнок під назвою «Людина ходить по траві босоніж». У цивільних зазвичай це викликає асоціацію свободи, однак військовим часто допомагає виявити і пропрацювати страх ходіння по траві через страх замінованої землі.

Зв'язок з непроговореними травмами минулого

Серед сюжетів метафоричних карт можна виокремити теми, які повторюються. Однією з дуже поширених тем є зображення їжі — тут і страви зі Свят вечора, традиційна закуска з салом і квашеними огірками, консерви, смажена яєчня, продукти гуманітарної допомоги чи горнятко з гарячим напоєм. Як розповідає Ірина Миколів — люди дуже

часто гоаорять про їжу, особливо військові. Їжа, яка дає відчуття безпеки і є ресурсом та енергією, важлива для українського суспільства також через травму Голодомору, яка досі не є повноцінно проговореною, а частина табуованою на рівні родинної комунікації. Теми дороги, руїн, землі, людського тіла в дотикують прояви через образи тактильності, смаку, запаху, звуку і звісно насиченого зображення, яке постає в уяві як спогад або знання про колективний досвід.

Табу

Серед сюжетів, зображених в картах, є репрезентація жіночого досвіду, зокрема досвіду жінок-ветеранок, для яких суспільство часто може виставляти інші вимоги чи очікування, ніж до чоловіків. Однією з таких карт є «Дитина і атомат», на якій зображено маленьке дитя у футлярі від зброї. Багато хто негативно сприймав цю карту через близькість дитини до зброї, однак для жінок-військових, які мають власних дітей ця карта також передусім про захист. Табуованою темою все ж є насильство і жорстоке поводження. Автори проекту не брали до уваги подібних сюжетів з метою уникнути ретравматизації.

Кожна карта крізь призму особистого досвіду конкретних людей несе в собі історію колективної боротьби і прагнення перемоги цілого українського народу. І нехай цей досвід не буде марним. Увага, психологи.

* мистецька діячка, драматургиня

Мы падобныя, але...

З усіх славянських моў — акрамя сербскай, харвацкай і чарнагорскай, які афіцыйна раздзяліліся зусім нядаўна, — самыя блізкія між сабой украінская і беларуская, а потым украінская і польская.

Алена Руденка

Мова знаўцы (магу спаслацца на вядомага славіста Адама Супруна) падлічылі, што ў беларускай і ўкраінскай мовах больш 70% агульных слоў і амаль столькі ж у кожнай з іх і польскай.

Ёсць некалькі прычын такога моўнага падабенства. Па-першае, усе тры мовы — славянскія, гэта значыць роднасныя, паходзяць з аднаго караня. Па-другое, нашы мовы — суседзі. Па-трэцяе, нас аб'ядноўвае некалькі стагоддзяў агульнай гісторыі.

Няцяжка зразумець

Вось артыкул з Дэкларацыі правоў чалавека на трох мовах (для параўнання даны запісы яшчэ і лацінкай ў польскім варыянце).

Беларуская: Кожны чалавек мае права на жыццё, на свабоду і на асабістую недатыкальнасць (Kожny czalawiek мае prawa na życcio, na swabodu i na asabistuju nedatykalnaść).

Украінская: Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність (Kожna ludyna мае prawo na жыttia, na swobodu i na osobistu nedotorkanništ').

Польская: Każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby.

Няцяжка зразумець фразу на кожнай з моў, ведаючы хоць адну з іх, ці не так?

Але падабенства — не тоеснасць

Па-беларуску і па-ўкраінску вучыць (што?) польскую мову / вчити (що?) польську мову — па-польску uczuć się

(czego?) języka polskiego і іншыя бясконцыя прыклады падступных адрозненняў.

Адрознасць найлепш відаць на так званых «ілжэсябрах перакладчыка». Дарэчы, іх

найбольш паміж роднаснымі мовамі.

Беларуска-польскія

Рукапісы не гараць

АУТАР ФОТАЗДЫМКА АНАСТАСІЯ ГУЛІНА

«ілжэсябры перакладчыка»: бел. гранатавы 'зроблены, атрыманы з граната', 'колеру граната (цёмна-чырвоны)' — польск. granatowy 'шэра-сіні'; бел. дзельны 'разумны, практычны' — польск. dzielny 'смелы, мужны'; бел. здзудыць 'змагчы, перамагчы' — польск. zdążyć 'паспець' і г. д., і г. д.

Беларуска-ўкраінскія: бел. злыдзень 'злачынца' — укр. злидень 'бядняк, жабрак'; бел. шмат 'многа' — укр. шмат 'кавалак'; бел. удача 'удача, поспех' — укр. вдача 'характер' і інш.

А прыгадаць і назваць польска-ўкраінскія «ілжэсябры перакладчыка» — гэта будзе квест для чытачоў.

Почитати українською

від 24 лютого значення і розуміння всього українського змінюються, воно резонує як і в українцях, так і в людях іншого етнічного походження

Ярина Посуняк*

Перебуваючи в іншій країні, читаючи написи на вивісках тільки іноземною, мимоволі приходять усвідомлення туги за рідною українською. Те, що було повсякденним, тут за кордоном набуває ледь не містичного значення, а у військовій реальності, ми стали спраглими української культури та літератури, як ніколи.

Численні особи та українські організації, розуміючи цю потребу, в період коли з Європи інтенсивно постачали гуманітарну допомогу, зворотним транспортом передавали книги. Книги для дітей та дорослу літературу жертвували на шляхетну мету - розповсюдження книжок у Любліні у місця проживання чи зустрічей громадян України.

Хочеш почитати українською – тобі сюди

Зауваживши таку тенденцію, у Любліні готується відповідь і на цю потребу для новоприбулих мешканців. Від 24 лютого значення і розуміння всього українського змінюються, воно резонує як і в українцях, так і в людях іншого етнічного походження. Ініціативою Люблінського Комітету допомоги Україні з'явився проект багатокультурної бібліотеки. Її багатокультурність полягає на мовній різноманітності книг, що будуть доступні. Книги українською, білоруською, арабською, гебрійською і книги іншими мовами, - будуть доступні до використання в майбутньому центрі інтеграції, а бібліотека буде додатково простором для культурної дискусії й місцем для розширення власної картини світу. Зараз книги каталогують і готують надати до ужитку.

Актуально книги українською мовою доступні в міських бібліотеках

Письменник Віктор Васильчук читає дітям

ФОТО ІРИНИ ШЕВЧЕНКО

Любліна (філіях 2,6,8,9,32,34,40), Воеводський бібліотеці Любліна (вулиця Prezydenta Gabriela Narutowicza), всіх школах з українськими учнями, місцях тимчасово перебування біженців (Готель BB, Готель Helios, Готель Campanile) та пластунах світлиці на вулиці Bolesława Prusa 2

Розповсюдження книг є одним з етапів творення бібліотеки. Поки книги перебувають в процесі каталогування, більшість книг передано в обіг щоб відповісти на потреби в читанні. До перелічених місць і не тільки, передано близько п'ять тисяч книг, до бібліотеки ввійде на початку тисяча книг.

Найперш – книги для наймолодших

Книги українською вже друкують у Вроцлаві й Познані. Інститут Книги у Києві надав доступ до більше як 35 позицій польським видавцям, що значною мірою підтримують розповсюдження української книги серед біженців. Серед авторів книг є, наприклад, Леся Українка, Анатолій Григорук, Ієнадій Меламед. Сучасні дитячі автори охоче поділилися своєю працею для дітей, що втекли від війни в Україні. Література для дітей і підлітків буде відігравати ключову роль, діти потребують книг як води бо саме книги - найпростіша і доступна дорога до спогадів про Україну. Не можна забувати також про терапевтичний вплив казок на дитячу психіку.

З цієї свідомістю проект багатокультурної бібліотеки розпочав цикл читань казок з дітьми, запрошуючи авторів. Пілотну серію зустрічей роз-

почав Віктор Васильчук, автор дитячих книг, журналіст і громадський діяч з Коростеня, щона Житомирщині. "У мене було кілька зустрічей з дітьми, я читав їм казки, ми спілкувалися. Я побачив що їм бракує книжок. Коли я роздавав діткам книги, бачив як вони радіють і з захопленням чекають наступну казку", - розповідає Віктор Васильчук. У своїх книгах він пише доступно про прості і знайомі нам речі - тварин, природу та екологію.

Може, збираєте власну бібліотеку?

Українська література поки повільно з'являється на полицях польських книгарень. Ситуація ця пов'язана з процесом дослідження польськими видавцями і книгарнями рівня зацікавленості українського споживача в придбанні книг, зрештою співпраця з видавництвами в Україні які перебувають в постійній загрозі не є сприятливою. У Любліні є кілька книгарень, де є можливість знайти книги українських авторів польською, а також змішані видання такі як цикл „Східний Експрес” що поєднують в собі твори українською, та їх переклади на польську мову. Справ ще в тім, що в Польщі популярними часто є інші українські автори, ніж на самій території України. Через війну пізнання української культури значно збільшилося і напевно з часом книгарні будуть надавати більш багатий асортимент книг, а поки можна скористатися з книгарень: Między słowami (вулиця Rybna 4) Dosłowna, Centrum Kultury w Lublinie (вулиця Peowiaków 12) чи з інтернет сервісу Taniaksiazka.pl, який також дає доступ до книг українською.

*координатор багатокультурної бібліотеки в Любліні

Приєднуйся до Любліна, впливай на своє життя

Люблін хоче, щоб кожен мешканець, незалежно від того, «новий» він чи «старий», почувався тут як вдома та мав вплив на те, що відбувається в місті

Анна Шадковска*

Ви вже знаєте, що завдяки зусиллям міста та неурядових організацій, Люблін удостоєний звання Європейської столиці молоді-2023? Завдяки цьому в місті створюється багато ініціатив та заходів, спрямованих саме на дітей та молодь.

Молодь тут рулить! Нові місця цієї осені

Спеціальна програма Akademia Miasto адресована учням люблінських шкіл, і, увага - також українською мовою. Програма надасть практичні знання про функціонування міста та корисні для жителів проекти. Молоді люди дізнаються, які можливості розвитку пропонує їм місто, та як вони можуть на них впливати та змінювати. Чи: спільне створення освітніх заходів, створення путівника Любліна, картування різноманітних міських просторів та діяльність зі створенням рішень для міста, дружнього молоді. Разом з молодими будуть тестуватися різні методи та інструменти: зустрічі, дослідницькі прогулянки, дебати, рольові ігри,

Проекти для дітей – безпрограшна інвестиція

ФОТО ОЛЕНИ ІЗВІЦЬКОЇ

послуги прототипування, мистецькі та інклюзивні заходи.

Передбачаються групи від 10 до 30 осіб, вік 10-30 років, а для деяких програм навіть молодші, 7-8 років. Заявку на участь і на тестування сценаріїв (для неповно-

літніх зі згодою батьків – прим. ред.), якщо навчаєтеся в початкових школах, державних, приватних або приватних середніх школах, технікумах, професійних школах, школах для молоді з обмеженими можливостями, шко-

лах та центрах для молоді з ризиком соціальної ізоляції та університетах, подаємо тут: <http://teatrikon.pl/zgloszenia/>

Наступне нове міське місце - Hej! - місце, створене спеціально для молодих та за допомогою молодих за адресою Peowiaków 11. «Прийди і скажи нам «Hej!» і залишайся з нами довше!» - девіз організаторів.

Проект створений спеціально для інтеграції дітей та батьків з України – це Spilno Lublin – спеціальний простір для навчання, гри та знайомства «нових» і «старих» маленьких жителів Любліна, місце для дітей та молоді без кордонів. (Hala Globus, Kazimierza Wielkiego 8) а відкриття вже скоро, у другій половині жовтня.

«Останній вагон» голосування за громадський бюджет: голосують всі

Нагадуємо, лише три дні ми маємо на голосування за «Громадський бюджет» в Любліні. Це є особлива частина бюджету міста. Як він буде розподілений, вирішують безпосередньо мешканці, голосуючи за проекти, подані іншими мешканцями. Це ідеї

– наприклад, побудувати новий дитячий майданчик, вигул для собак, тренажерний зал чи організувати додаткові спортивні заходи. Осінь – час голосування – цього року жителі вирішать витратити 14 050 000 злотих. Варто додати, що голосувати можуть усі мешканці, незалежно від віку. Кожна людина, яка живе в Любліні, може вибрати дві районні ідеї та дві загальноміські ідеї. Ті, що переможуть у голосуванні, будуть реалізовані містом у наступному фінансовому році.

За останні роки, завдяки ідеям та потребам мешканців завдяки «Громадському бюджету» (тут: www.lublin.eu/budzetowywatefski), побудовано майданчики для стріт-воркауту, скейт-парк, численні ігрові майданчики, спортивні заклади та, наприклад, відомий Rezerwat Dzikich Dzieci – місце для творчих, нетрадиційних розваг, орієнтованих на розвиток соціальних, культурних і ручних навичок і компетенцій дитини.

Слідкуйте за проектом в регіонах, а може саме ви подасте ініціативу наступного року?

* переклад Ірини Шевченко

DZIEŃ ŚWISTAKA/ДЕНЬ БАБАКА

JEDNI MAJĄ 30 LIPCA.
В ОДИНХ СЬОГОДНІ 30 ЛИПНЯ.

DLA INNYCH JEST 30 SIERPNIA.
В ІНШИХ — 30 СЕРПНЯ.

U MNIE WCIĄŻ TRWA 24 LUTEGO.
В МЕНЕ ЦІЛИЙ ЧАС 24 ЛЮТОГО.

PAKIET/ПАКЕТ

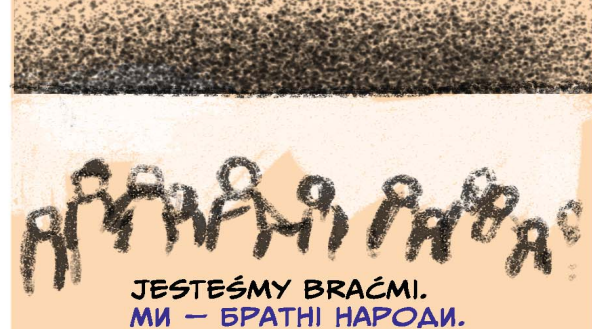

NA DWORCU CZEKAJĄ NA NAS LUDZIE
Z CIEPŁYM POSIŁKIEM I SZCZERYM
UŚMIECHEM.

НА ВОКЗАЛІ ЧЕКАЮТЬ НА НАС ЛЮДИ З
ТЕПЛОЮ ЇЖЕЮ І ЩИРОЮ ПОСМІШКОЮ.

TO NAJLEPSZY PAKIET POMOCOWY.
ЦЕ - НАЙКРАЩИЙ ПАКЕТ ДОПОМОГИ.

JESTEŚMY BRAĆMI.
МИ — БРАТНІ НАРОДИ.

SCROLLING/ПРОКРУТКА

KIEDY DOSZŁO DO RZEZI W BUCZY,
MIELIŚMY TWOJĄ UWAGĘ.
КОЛИ СВІТ ДІЗНАВСЯ ПРО ГЕНОЦИД
В БУЧІ, МИ МАЛИ ТВОЮ УВАГУ.

PO MASAKRZE W IRPIENIU CIERPIAŁEŚ.
ПІСЛЯ ТОГО, ЯК СВІТ ПОБАЧИВ ІРПІНЬ,
ТОБІ БОЛІЛО.

KIEDY GINIE „TYLKO” KILKANAŚCIE
OSÓB DZIENNIE, SCROLLUJESZ
DALEJ.
КОЛИ ГИНЕ “ТІЛЬКИ” КІЛЬКА
ДЕСЯТКІВ ОСІБ НА ДЕНЬ, ТИ
ПРОКРУЧУЄШ СТРІЧКУ НОВИН ДАЛІ.

WOJNA/ВІЙНА

KTOŚ MÓWI:
ХТОСЬ ГОВОРІТЬ:

TO NIE NASZA WOJNA.
ЦЕ НЕ НАША ВІЙНА.

RÓWNIE DOBRZE
MÓGŁBY POWIEDZIEĆ:
ТАК САМО МОЖНА
СКАЗАТИ:

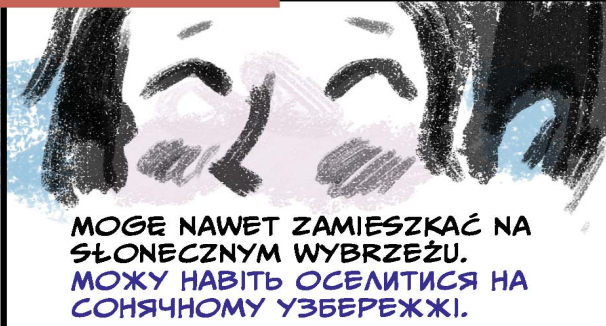
TO NIE NASZA PLANETA.
ЦЕ НЕ НАША ПЛАНЕТА.

MARZENIE/МРІЯ

SPEŁNIŁO SIĘ MOJE MARZENIE.
ЗБУЛАСЯ МОЯ МРІЯ.

MOGĘ POJECHAĆ GDZIEKOLWIEK NA
ŚWIECIE.
Я МОЖУ ПОЇХАТИ В КОЖНЕ МІСЦЕ НА
СВІТІ.

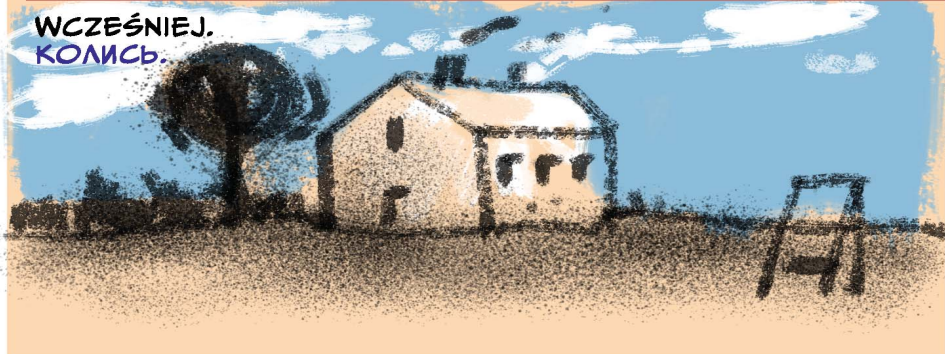
MOGĘ NAWET ZAMIESZKAĆ NA
SŁONECZNYM WYBRZEŻU.
МОЖУ НАВІТЬ ОСЕЛИТИСЯ НА
СОЛЯНОМУ УЗБЕРЕЖЖІ.

ALE ZAMIAST TEGO LEŻE NA
PODŁODZE W KORYTARZU I MODŁĘ
SIE O TO, ABY TEN KOSZMAR SIE
SKOŃCZYŁ.
АЛЕ ЗАМІСТЬ ЦЬОГО Я ЛЕЖУ НА
ПІДЛОЗІ В КОРИДОРІ І МОЛЮСЯ ЗА
ТЕ, ЩОБ ЦЕЙ ЖАХ СКІНЧИВСЯ.

BÓL/БІЛЬ

WCZEŚNIEJ.
КОЛИСЬ

TERAZ.
ЗАРАЗ.

TEKST: SZCZEEZ & IVAN DAVYDENKO / RYSUNKI: MACIEJ PAŁKA

За поміччю та з відгуками запрошуємо до нас
Community Centre Krakowskie Przedmieście 39, 20-400 Lublin, 9-16 пн-пт
Інфолінія для Любліна +48 533 391 569 (+ #9) 9-17 пн-пт
gazeta@hf.org.pl